

اولین همایش سالانه بازار سرمایه

حمایت از سرمایه‌گذاری و مشارکت مردمی در اقتصاد

۱۹ مهر ۱۴۰۲

نقش محیط آزمون (سندباکس) در توسعه
بازار سرمایه

علیرضا قباشی - وحید کدخدامرادی

مقدمه

- پدید آمدن فناوری‌های نوین مالی و رشد سریع تر از حوزه مقررات و نظارت
 - نیاز به نوعی روابط دوجانبه و اجماع میان این بازیگران و تناسب میان وضع قوانین و مقررات مناسب و توسعه کسب و کارها
 - اجازه به استارت‌آپ‌های فین‌تک جهت آزمایش محصولات خود در دوره‌ای موقت و زمان‌بندی‌شده با شرایط مختص ایده، تحت نظارت مستقیم تنظیم‌کنندگان
 - ایجاد سندباکس به منظور آزمون نوآوری‌های مالی در شرایط واقعی و اجازه دادن به قانون‌گذاران برای به دست آوردن دانش موردنیاز برای ایجاد قوانین و مقررات مناسب در آینده
 - منطق اصلی راه‌اندازی سندباکس‌ها، حمایت از نوآوری بویژه در خدمات مالی
- طی این روند، نهاد تنظیم‌گر می‌تواند با استفاده از سازوکارهای کنترلی علاوه بر رصد فعالیت آن‌ها نسبت به وجوه و پیچیدگی‌های ابعاد کار، شناخت لازم را حاصل کرده و قواعد و مقررات لازم را در راستای فعالیت دائم این‌گونه کسب و کارها تبیین کند.

تاریخچه

- اصطلاح «سندباکس نظارتی» برای اولین بار در سال ۲۰۱۴ در یکی از پروژه‌های مرجع راهبرد امور مالی انگلستان (FCA) معرفی شد. هدف این پروژه نوآورانه ترویج رقابت‌پذیری در انگلستان در راستای ارتقاء منافع مصرف‌کنندگان بود.
- طبق گزارش بانک جهانی، ایده اصلی سندباکس انگلستان از پروژه کاتالیست ایالات متحده آمریکا که در سال ۲۰۱۲ توسط اداره حمایت مالی مصرف‌کننده (CFPB) این کشور پیاده شده بود، اقتباس شده است. بر این اساس سندباکس‌ها از سال ۲۰۱۲ راه خود را به مباحث مقررات مالی باز کردند و به‌طور رسمی از سال ۲۰۱۶ به‌عنوان یکی از روش‌های نظارتی برای نظارت فعالیت‌های فین‌تک به کار گرفته شدند.

تعریف سند باکس

- تعریف بانک جهانی

محیط آزمون تنظیم‌گری، محیطی واقعی، کنترل شده و محدود به زمان است که بر اساس صلاحیت تنظیم‌گران و توسط آن‌ها ایجاد شده است. این محیط به شرکت‌های نوآور اجازه می‌دهد محصولات، خدمات و مدل‌های کسب و کار نوآورانه خود را در مقیاس کوچک آزمایش کنند. محیط آزمون ممکن است دارای محدودیت‌هایی باشد که شرکت‌های آزمون کننده باید مطابق آن عمل کنند.

- مرجع راهبرد امور مالی انگلستان (FCA)

محیط آزمون تنظیم‌گری چارچوبی برای آزمون واقعی است، که در این چارچوب نوآوری‌ها در یک محیط کنترل شده و تحت نظارت تنظیم‌گر آزمون میشوند.

محیط آزمون تنظیم‌گری به شرکت‌ها امکان می‌دهد محصولات، خدمات و مدل‌های کسب و کاری نوآورانه را ضمن اطمینان از وجود امنیت مناسب، در بازار واقعی آزمون کنند.

- گروه مشاوره‌ای سیگپ (CGAP)

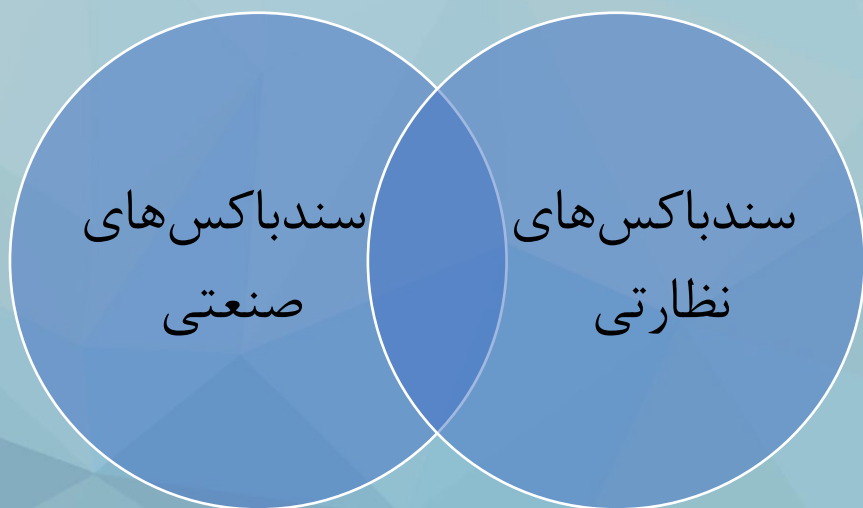
محیط آزمون تنظیم‌گری محیطی است متشکل از گروه متخصص و مجموعه‌ای از رویه‌های بررسی و سنجش ایده که پس از دریافت ایده نوآورانه، نسبت به ایجاد محیط کنترل شده برای شروع فعالیت در دوره‌های موقت و زمان‌بندی شده با شرایط مختص ایده، اقدام می‌نماید. این محیط در صورت تحقق شاخص‌های موفقیت تعیین شده و تشخیص امکان‌پذیری تنظیم و کنترل رفتار کسب و کار، شرایط صدور مجوز دائم و توسعه مقیاس عملکردی فعالیت کسب و کار تحت کنترل و نیز متقاضیان جدید این زمینه را توسط نهادهای قانونی مرتبط فراهم می‌نماید.

- شورای عالی فضای مجازی

به طور کلی، سندباکس‌های نظارتی انواعی از آزمایش‌های قانونی هستند که بعضی از قوانین ملی را به منظور ارتقای نوآوری به طور موقت نادیده می‌گیرند.

سندباکس‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که به بازیگران بازار اجازه می‌دهند از شرایط نظارتی بیشتری بهره‌مند شوند.

ترویج نوآوری و افزایش قدرت رقابت پذیری

کاهش هزینه ورود به بازار

رفع موانع نظارتی بر سر راه نوآوری

آموزش و یادگیری در مورد تحولات بازار

ویژگی ها و
اهداف
سند باکس

مقررات موجب محدودیت در نوآوری می شود

مقررات عدم اطمینان ایجاد می کند

هزینه انطباق نوآوری با مقررات بالاست

موانع مقرراتی
برای نوآوری

مزایای سند باکس

تقویت نوآوری

کاهش زمان ورود به بازار

کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی

بهبود وضعیت استعدادها و جذب نوآوری

ایجاد مزایا برای مشتریان و شمول مالی

تنظیم و تسهیل مقررات

ظرفیت محدود تنظیم گران

تأثیر منفی بر قدرت رقابت پذیری و ایجاد شرایط انحصار

انتخاب نامطلوب از میان شرکت کنندگان و پیامدهای منفی بر اعتماد مصرف کنندگان

ریسک گریزی رگولاتورها

ریسک فقدان هماهنگی

ریسک های قانونی

درک ناکافی از مقررات، پولشویی و رصدناپذیری، احتمال نزدیکی بیش از حد و ایجاد دلسوزی رگولاتورها نسبت به متقاضیان، ایجاد رفتار گله ای

چالش ها، خطرات
و محدودیت های
سندباکس

واجدین شرایط حضور در سندباکس

الف) درخواست کنندگان باید پیش از آزمایش نوآورانه خود در محیط سندباکس، مجوز فعالیت را دریافت کنند.

ب) ایده طرح باید کاملاً نوآورانه باشد، زیرا به شرکت‌هایی اجازه فعالیت داده می‌شود که ایده‌ی آنها به راحتی در چارچوب‌های نظارتی موجود نمی‌گنجد، به عبارت دقیق‌تر برای پیاده‌سازی این ایده‌ها قوانین و مقررات دقیق و روشنی وجود ندارد.

دو دسته متقاضی

۱- استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های نوپایی که معمولاً فاقد مجوزهای نظارتی لازم برای انجام فعالیت در بازار هستند.

۲- شرکت‌ها و بازیگران قدیمی اعم از شرکت‌های بزرگی که در بخش‌های بانکداری، خدمات پرداخت، مدیریت دارایی و بازار سرمایه فعالیت دارند و تا پیش از آزمایش سندباکس در بازار حضور داشتند و اکنون برای آزمایش محصولات و خدمات جدید خود به سندباکس مراجعه می‌کنند.

معیارهای ارزیابی سندباکس

۱- نیاز به سندباکس

۲- نوآوری واقعی

۳- منفعت
مصرفکننده/صنعت

۴- روشها و متدهای
کنترل مدیریت ریسک

۵- آماده برای آزمایش

۶- ارائه پارامترهای
آزمایش (مدت، مشتری
و محدودیتها)، جدول
زمانی و رویدادهای اصلی
حضور در محیط آزمون

۷- استراتژی خروج/
انتقال

مکانیسم خروج

برنامه‌ای برای حضور در بازار حقیقی
مدیریت ریسک مشتریان فعلی یا مصرف‌کنندگان اعتباری (در صورت شکست)

در صورت موفقیت : مجوز دائم و فعالیت در بازار حقیقی مشروط به الزامات قانونی
نقص در قوانین و اصلاح آن توسط رگولاتور

- طی سال‌های اخیر بواسطه تجربه نسبتاً مناسب کشورهایی که از سندباکس‌های نظارتی استفاده نموده‌اند ایران نیز به استفاده از این رویکرد نظارتی تمایل نشان داده است.
- به منظور تسهیل و تنظیم‌گری فعالیت کسب‌وکارهای نوآورانه و مبتنی بر فناوری‌های نوین در مورخ ۳۰/۱۰/۱۳۹۸ دستورالعمل "ایجاد نظام مدیریت یکپارچه محیط‌های آزمون تنظیم‌گری کسب‌وکارهای نوآورانه در فضای مجازی" به تصویب شورای عالی فضای مجازی رسید و مصوبه فوق در تیر ماه سال ۱۳۹۹ به وزارت اقتصاد و دارایی ابلاغ شد. در این راستا در سال ۱۳۹۹ سندباکس رگولاتوری ایران با ایجاد دبیرخانه و کارگروه مربوطه در وزارت امور اقتصادی و دارایی شکل گرفت.

• جدول ۱- معیارهای صلاحیت حضور در محیط آزمون سندباکس ایران

معیار	سؤال کلیدی	شاخص‌های مثبت (پذیرش درخواست)	شاخص‌های منفی (رد درخواست)
دامنه فعالیت	آیا سازمانی / شرکتی که به دنبال پیاده‌سازی نوآوری است، خود یک کسب و کار دارای مجوز فعالیت در حوزه اعلام شده در ایران است یا از کسب و کارهای دارای مجوز در ایران حمایت می‌کند؟	- نوآوری مطرح شده برای بازار ایران طراحی شده است. - فعالیت‌های سازمان / شرکت توسط مراجع ذیصلاح در آن حوزه تأیید شده است.	رسد نوآوری مطرح شده به نظر نمی - برای بازار ایران مناسب باشد. - فعالیت‌های سازمان / شرکت توسط مراجع ذیصلاح در آن حوزه تأیید نشده است.

معیار	سؤال کلیدی	شاخص های مثبت (پذیرش درخواست)	شاخص های منفی (رد درخواست)
نوآوری واقعی و پیشگام	آیا نوآوری مطرح شده پیشگامانه است یا یک تغییر بسیار اساسی در حوزه مدنظر ایجاد می کند؟	ها، نمونه مشابهی که پس از انجام بررسی - سازی شده باشد، پیدا نشد یا تعداد قبلا پیاده آنها بسیار کم بوده است. -متخصصین داخلی به این باور رسیده اند که این طرح یک خدمت / رویکرد / محصول / فناوری خلاقانه ارائه می دهد. -این نوآوری یک تغییر اساسی در مقیاس بزرگ ایجاد می کند. -دسترسی، کارایی، امنیت و کیفیت را در حوزه فعالیت خود بهبود می بخشد. -کارایی و اثربخشی مدیریت ریسک را افزایش می دهد. -باعث رفع شکاف ها یا ایجاد فرصت های جدید برای تأمین اعتبار یا سرمایه گذاری در حوزه فعالیت خود می گردد.	های زیادی در حوزه فعالیت این طرح، ارائه و نمونه - اند. سازی شده پیاده -متخصصین داخلی آن را چندان نوآورانه نمی دانند. -به نظر می رسد تنها تغییر یک محصول دیگر باشد.

معیار	سؤال کلیدی	شاخص های مثبت (پذیرش درخواست)	شاخص های منفی (رد درخواست)
سود مشتری	آیا این نوآوری سود مشخص، قابل توجه و قابل شناسایی به مشتریان خود ارائه می دهد؟ (چه به صورت مستقیم و یا از طریق افزایش رقابت)	این نوآوری به صورت مستقیم یا - غیرمستقیم به وسیله ارائه خدمات تر و تر یا قیمت پایین با کیفیت وری منجر به یک افزایش بهره شود شرایط بهتر برای مشتری می - سازمان/شرکت تمامی ریسک های مشتریان را شناسایی کرده و آنها را کاهش داده است. - این نوآوری باعث بوجود آمدن یک رقابت مؤثر می شود.	روی مشتریان، بازار یا سیستم مالی، اثر - گذارد. آور می زیان - برای دور زدن تنظیم گری و نهادهای نظارتی یا تعهدات مالی، طراحی شده است.

معیار	سؤال کلیدی	شاخص های مثبت (پذیرش درخواست)	شاخص های منفی (رد درخواست)
نیاز به محیط آزمون	آیا سازمان/شرکت ایده نوآورانه ای دارد که به آزمون روی مشتریان واقعی و تحت نظارت تنظیم گر بخشی، نیازمند است؟	این طرح به راحتی در چارچوب - گنجد؛ گری موجود نمی تنظیم برداری بنابراین ارائه آن برای بهره عموم، مشکل یا پرهزینه است. به منظور آزمون این محصول در یک محیط واقعی و زنده نیازمند حضور در محیط آزمون است. سازمان/شرکت هیچ راه دیگری برای آزمون یا دستیابی به نمونه های آزمون ندارد. فرآیند کامل نظارت برای دستیابی به یک آزمون کوتاه زیست پذیری این نوآوری خاص، بسیار پرهزینه و سنگین است.	ورود به محیط آزمون برای رسیدن به - پاسخ سؤالاتی که سازمان/شرکت به دنبال آن است، ضروری نیست. سازمان/شرکت می تواند بدون حضور در محیط آزمون، به راحتی از عهده آزمون برآید. یک ناظر اختصاصی یا هاب نوآوری، می تواند جوابگو باشد.

معیار	سؤال کلیدی	شاخص‌های مثبت (پذیرش درخواست)	شاخص‌های منفی (رد درخواست)
آمادگی برای آزمون	آیا سازمان/ شرکت برای آزمودن نوآوری خود در یک محیط واقعی با مشتریانی واقعی، آماده است؟	- برنامه‌های آزمون با اهداف، پارامترها و معیارهای موفقیت مشخص، به خوبی توسعه داده شده است. - تاکنون برخی از آزمون‌ها انجام شده‌اند. - سازمان/ شرکت ابزار و منابع مورد نیاز برای فعال‌سازی آزمون را آماده کرده است. - سازمان/ شرکت تدابیر امنیتی مؤثری را برای حفاظت از مشتریان آماده کرده و در صورت نیاز قادر به جبران خسارت است.	اهداف آزمون نامشخص هستند و یا - های آزمون کماکان در حال توسعه طرح باشند. - هیچ آزمونی روی طرح انجام نشده یا تعداد آنها بسیار اندک است. - سازمان/ شرکت منابع مورد نیاز برای ورود به محیط آزمون را در دسترس ندارد. - تدابیر امنیتی ناکافی هستند و یا استراتژی‌های جبران خسارت توسط سازمان/ شرکت ارائه نشده است.

جمع بندی

- روال سندباکس بگونه‌ای است که تلاش می‌کند با بهره‌گیری حداکثری از توان و بنیه علمی متخصصین و خبرگان حاضر در کارگروه‌ها و کمیته‌های تخصصی ایده‌های نوآورانه مطرح شده را بررسی و هدایت نماید. اما این به‌تنهایی برای موفقیت سندباکس‌ها کافی نیست، زیرا این رویه تنها در حالتی به نتایج موفقیت‌آمیز ختم می‌شود که تمامی دستگاه‌ها و نهادهای مالی حاضر در بازار همکاری‌های لازم را به کار بسته و سعی در ارتقاء جایگاه نوآوری کشور داشته باشند.
- تا زمانی که رگولاتورها و قانون‌گذاران نگاه مناسبی به سندباکس نداشته باشند و سعی در نادیده گرفتن آن داشته باشند نمی‌توان انتظار عملکرد مناسبی از این رویه داشت. سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران باید با دید محیطی کنترل‌شده به‌منظور اصلاح و بهبود قوانین موجود به سندباکس نگاه کنند نه محیطی که به احتمال زیاد ممکن است خطرات و ریسک‌های متعددی برای بازار در پی داشته باشد. تصور بر خطرآفرینی سندباکس‌ها موجب می‌گردد بررسی‌های ابتدایی رگولاتورها بسیار جزئی شده و روال سندباکس جهت اعطای مجوز فعالیت موقت چندین برابر افزایش یابد و این زمانبر بودن رویه بررسی طرح‌ها منجر به عدم تمایل صاحبان ایده‌های نوآورانه برای حضور در محیط سندباکس خواهد شد.
- امید است با توجه به نیاز بازارهای مالی کشور به وجود چنین فضایی، حداکثر استفاده از این محیط به عمل آمده و در آینده شاهد توجه کافی مقام ناظر و سیاست‌گذاران مربوطه به این حوزه و همچنین شکوفایی فضای استارت‌آپی کشور در بازارهای مالی باشیم.

